

September 2022

Utvärdering av TITA-projektet

ESS MAX IV i regionen

Foto: Perry Nordeng/ESS

September 2022

Utvärdering av TITA-projektet

ESS MAX IV i regionen

Bo Sandberg, Daniel Holmberg, Maria Ricksten, Catharina Palm, Love Edander Arvefjord & Nils Karlsson

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Summary	4
1 TITA-projektet	7
1.1 Organisering och deltagande aktörer	8
1.2 Delprojekten och dess aktiviteter	8
2 Utvärderingens genomförande	10
2.1 Utvärderingsuppdraget	10
2.2 Datainsamlingsmetoder	10
2.3 Analys	12
3 Måluppfyllelse och resultat	14
3.1 Delprojektens måluppfyllelse	14
3.2 Effekter på kort sikt	15
3.2.1 En gemensam kunskapsbas om ESS och MAX IV	15
3.2.2 Ökad attraktionskraft i regionen	16
3.2.3 Attraktiva miljöer för att locka kompetens	16
3.2.4 Stimulerade investeringar och etableringar	17
3.2.5 Sammantagen bedömning av TITA-projektets effekter på kort sikt	17
4 TITA:s påverkan	19
4.1 Effekter på medellång sikt	19
4.1.1 Bidrag till skånsk innovationskraft	22
4.1.2 Utvecklad samverkan mellan aktörer	23
4.1.3 Nya investeringar gjorda och regional och lokal integration av anläggningarna	24
4.1.4 Sammantagen bedömning av effekter på medellång sikt	24
4.2 Effekter på lång sikt	25
4.2.1 Skåne en av Europas mest innovativa regioner	27
4.2.2 Företag attraheras till regionen	27
4.2.3 Utbyggd infrastruktur och bostäder	28

4.2.4	Förstärkta samhällseffekter av ESS och MAX IV	28
4.2.5	Sammantagen bedömning av effekter på lång sikt	29
4.3	Önskat sluttillstånd	29
5	Relevans och bärkraftighet	30
5.1	Relevans	30
5.2	Bärkraftighet	30
6	TITA:s mervärde	32
6.1	Förändringar på resultatsidan?	32
6.2	Ökade investeringar?	33
6.3	Beteendeförändringar?	34
6.4	Sammantagen bedömning av TITA-projektets mervärde	34
7	Slutsatser och rekommendationer	35
7.1	Besvarade och analyserade utvärderingsfrågor	35
7.1.1	Vilka projektmål/resultat har uppnåtts?	35
7.1.2	Har projektet gett oväntade resultat/effekter?	35
7.1.3	På vilka sätt kommer resultaten att leva vidare?	35
7.1.4	På vilka sätt har projektets samarbetsparter och andra aktörer tagit till sig projektets resultat?	36
7.1.5	Eventuella fynd kring vilka frågor som inte behandlades i TITA som har utvecklats till viktiga frågor idag?	36
7.2	Sammantagen bedömning	36
7.3	Rekommendationer för fortsatt arbete	37
Bilaga A	Projekt i projektkarta med olika projektägare	39
Bilaga B	Intervjupersoner	40

Tabeller

Tabell 1	Leverans och effektmål för TITA-projektet	8
Tabell 2	TITA:s delprojekt och deras syften	9

Tabell 3	Fördelning av intervjuer mellan aktörstyper _____	11
Tabell 4	Utvärderingens analysfrågor samt datakällor _____	11
Tabell 5	TITA - Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att ESS/MAX IV bidragit till skånsk innovationskraft (T1-T6) _____	19
Tabell 6	TITA- Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att samverkan har utvecklats mellan olika sektorer (TA3) _____	20
Tabell 7	TITA – Indikatorer för effekter på medellång sikt: Nya investeringar gjorda och att anläggningarna integrerats lokalt och regionalt (TA1) _____	21
Tabell 8	TITA - Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att investeringar och etableringar stimulerats (TI1, 2) _____	21
Tabell 9	TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Etablerad "open innovation platform" och innovationsregion i Europa (TI1-TI6) _____	25
Tabell 10	TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Företag attraheras till regionen (TA 3) _____	26
Tabell 11	TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Utbyggd infrastruktur och bostäder (TA 1, 2) _____	26
Tabell 12	TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Förstärkta samhällseffekter av ESS/MAX IV (TI 1, 2) _____	27

Figurer

Figur 1	Effektlogik för TITA-projektet _____	13
---------	--------------------------------------	----

Sammanfattning

2010–2012 genomförde Region Skåne projektet TITA (Tillväxt, Innovation, Tillgänglighet och Attraktivitet) i samarbete med 42 andra offentliga aktörer i Skåne och Blekinge. TITA medfinansierades av den europeiska regionala strukturfonden (ERUF) och hade som övergripande syfte att stärka tillgängligheten och attraktiviteten i regionen för att möjliggöra maximal sysselsättningseffekt av etableringen av European Spallation Source (ESS) och MAX IV.

På uppdrag av Region Skåne har Faugert & Co under 2022 utvärderat TITA-projektet i syfte att synliggöra resultat och effekter, identifiera framgångsfaktorer och vägleda Region Skåne så att erfarenheterna kan användas i det vidare utvecklingsarbetet. Utvärderingen har genomförts som en effektanalys, i vilken TITA-projektet har studerats genom att undersöka i vilken mån det har bidragit till önskade effekter sett utifrån ett programteoretiskt perspektiv. Bedömningen av vilka direkta resultat samt kort- till långsiktiga effekter som uppstått och vilket bidrag TITA haft för dessa bygger på intervjuer, projektdokumentation och andra källor.

TITA-projektet har haft en hög relevans då det har bidragit med struktur för arbetet med komplexa frågor i regionen. Projektet har bidragit till former för dialog, förståelse och lärande vilka gett starka samverkans effekter i regionen. Delprojekten har i hög utsträckning uppnått sina projektmål.

Då TITA-projektet avslutades 2012 hade det gett ett antal kortsiktiga effekter. Dessa manifesterades genom en ökad kunskapsbas om ESS och MAX IV och en stärkt samverkan, inte minst mellan kommuner, i regionen. Mycket tyder också på att TITA-projektet i många avseenden har stärkt regionens attraktionskraft. Förhoppningar om "snabba resultat" i form av investeringar, nyetableringar och ökade affärer för företag i Skåne visade sig dock vara för optimistiska.

På mellanlång sikt, ca två till åtta år efter att TITA-projektet avslutats, kan stärkta samarbeten och stärkt "skånsk innovationskraft" till följd av en ökad förståelse för innovation, forskning och utveckling och dess betydelse för näringsliv och samhälle noteras.

På ännu längre sikt, minst åtta år efter TITA-projektet avslutades, kan vi se att en del av de effekter som projektet ville uppnå redan på kort sikt har börjat realiserats. Det gäller inte minst attraktionskraft i form av etableringar, arbetstillfällen, trafikinfrastruktur och bostäder. Dessa effekter är i huvudsak koncentrerade till närområdet kring anläggningarna, varför det är viktigt för Region Skåne att fortsätta arbetet med att attrahera fler investeringar till *hela* Skåne. Även önskade nyttor i form av en stärkt innovationsstruktur och tillgänglighet i Sydsverige som bidrar till ökad sysselsättning och tillväxt har börjat framträda, och kommer dessa effekter förstärks sannolikt ytterligare när ESS tas i full drift.

TITA-projektet har bidragit med vissa resultat som med största sannolikhet inte skulle ha uppstått utan projektet, även om flera av delprojekten troligen i någon form hade genomförts ändå. Dessa mervärden handlar främst om kunskapsuppbyggnad, mobilisering och ett stärkt innovationsarbete i Region Skåne. TITA:s projektorganisation bedöms dock av många aktörer i regionen ha varit ogynnsamt för arbetets långsiktiga beständighet. Det har varit svårt att upprätthålla kunskap och erfarenheter då det inte funnits resurser och en tydlig ansvarsfördelning för det fortsatta arbetet efter projektets avslut. Bristen på kontinuitet har framför allt påverkat kommuner och företag utanför anläggningarnas närområde. I projekt med långa ledtider från genomförande till önskade tillväxteffekter är det en särskild utmaning att få med och att underhålla nyttan för deltagare, inte minst för små- och medelstora företag.

TITA-projektet var tidigt ute och skapade ett helhetsgrepp kring ESS och MAX IV genom att mobilisera aktörer i regionen, något som enligt många aktörer i regionen idag saknas, och som bedöms vara viktigt i ett läge där MAX IV är i full drift och verksamheten på ESS kommer att börja leverera forskning inom ett par år.

För det fortsatta utvecklingsarbetet lämnar utvärderingen följande rekommendationer:

- **Att Region Skåne gör en kraftsamling** för att förvalta den regionala kunskapsuppbyggnad och samarbetsvilja som etablerades i TITA-projektet. Utvärderingen ger tydliga indikationer på att TITA-projektet hade kunnat förvaltats bättre efter avslut. Även om många samarbeten och nätverk lever kvar uppfattas det saknas en organisation som bibehållit ett samlat grepp och som verkat långsiktigt för att åstadkomma en regional genomslagskraft efter projektets avslutande. Region Skåne är den aktör som genom att vara en etablerad och stark plattform kan förvalta den kunskapsuppbyggnad och samarbetsvilja som etablerades i TITA-projektet. I dialog och samverkan mellan kommuner, näringsliv, myndigheter och andra organisationer kan Region Skåne därför aktivt jobba för att realisera effekterna av ESS och MAX IV i *hela* regionen.
- **Att Region Skåne drar nytta av att det nu är rätt tidpunkt** att återigen engagera och koordinera aktörer i regionen och då inte minst små- och medelstora företag ute i kommunerna. Regionen bör ta en ledande roll i att fortsätta visa upp nyttan av anläggningarna och knyta samman kommuner och näringsliv i Skåne. Region Skåne kan med stöd av plattformar (som till exempel FIRS) fortsätta att förbättra förutsättningarna för forskning och innovation i Skåne i samspel med offentlig sektor, akademi och näringsliv.
- **Att Region Skåne säkerställer långsiktighet i arbetet** genom att fokusera på frågor som regionen äger kopplade till den forskning som bedrivs (eller kommer att bedrivas) på anläggningarna. Skånes specialiseringsområden och befintliga kluster i näringslivet i Skåne bör stå i centrum för aktiviteter för att skapa mervärden av ESS och MAX IV för företag i form av innovation, kunskap, tillväxt och ökade regionala investeringar. Utvärderingsresultaten pekar

med tydlighet på att regionen behöver ta fram en plan för hur resultat och erfarenheter ska tas till vara, hur samverkan kan stimuleras framgent och hur det fortlöpande arbetet ska följas upp, utvärderas och synliggöras för kommuner, näringsliv och andra intressenter i regionen.

Summary

In 2010–2012, Region Skåne in collaboration with 42 other public actors in Skåne and Blekinge implemented the TITA-project. The TITA-project was co-financed by the European Regional Structural Fund (ERDF). The overall aim of the projects was to strengthen accessibility and attractiveness in the region from the establishment of the European Spallation Source (ESS) and MAX IV.

On behalf of Region Skåne, Faugert & Co has evaluated the TITA-project during 2022. The overall purpose of the evaluation was to make results and effects visible, to identify success factors and to guide Region Skåne so that the experiences from the TITA-project can be utilised in future development work within the region.

The evaluation was carried out as an impact analysis, which means that the TITA-project has been studied by examining the extent to which the project has contributed to the desired effects using a program theory approach. With the help of in-depth interviews, project documentation and other sources, we have studied which direct results and short- to long-term effects have occurred and made an assessment to what extent the TITA-project has contributed to these.

The TITA-project has been highly relevant as it has contributed with structure for working with complex issues in the region. It created forms for dialogue, understanding and learning that generated collaborative effects in the region. The sub-projects achieved their project objectives to a high extent. This has given the evaluators good conditions to follow up on the effects of these achievements from a program theoretical perspective.

When the TITA-project ended in 2012, the TITA-project had led to several short-term effects. Mainly a strengthened knowledge base about ESS and MAX IV and an improved collaboration - not least between municipalities - in the region. There is evidence that the TITA-project also strengthened the region's attractiveness in many respects. However, the hopes were too high for "quick results" in terms of investments, new establishments, and increased business for companies.

In the longer term, approximately two to eight years after the end of the TITA-project, we see above all strengthened collaborations and that the "innovation power in Skåne" has been strengthened in the sense that the understanding of innovation, research and development and its importance for business and society has increased after the TITA-project. An increased capacity for innovation in the form of increased investments, new establishments and business for companies has evolved, however it is mainly noticed in the proximity to ESS and MAX IV (Lund/Malmö).

In the even longer term, at least eight years after the TITA-project ended, we can see that some of the effects that the project wanted to achieve already in the short term have started to be realised. This applies not least to attractiveness in the form of establishments, jobs, traffic infrastructure and

housing. These effects are mainly concentrated in the immediate area around the facilities, which is why it is important for Region Skåne to continue the work of attracting more investments to the whole region of Skåne. Desired benefits in the form of a strengthened innovation structure and accessibility in southern Sweden that contribute to increased employment and growth have begun to emerge, and these effects will likely be further strengthened when ESS is put into full operation.

The TITA-project has made a difference and has contributed to some results that most likely would not have occurred without the project, although several of the sub-projects would probably have been implemented anyway. The added values of the project are mainly about knowledge building, mobilisation, and a strengthened innovation capacity in Region Skåne. However, TITA's project organisation is judged by many stakeholders in the region to have been unfavourable for the long-term sustainability of the development work. Shared knowledge and experience have been difficult to maintain as there were no resources and a clear division of responsibility for the continued work after the TITA-project ended. The lack of continuity has primarily affected municipalities and companies outside ESS and MAX IV's immediate area. In projects with long lead times from implementation to desired growth effects, it is a particular challenge to involve and maintain the benefits for participants, especially SMEs.

The TITA-project was out in good time to create a comprehensive approach to ESS and MAX IV by mobilising actors in the region. A similar overall approach is lacking today and is deemed to be important to have in a situation where MAX IV is in full operation and the operations at ESS will start delivering research within a couple of years. The evaluation makes the following recommendations for the continued development work:

- **That Region Skåne makes a joint action** to manage the regional knowledge building and willingness to cooperate that was established in the TITA-project. A recurring theme in our interviews is that the TITA-project could have been managed better after its completion. Although many collaborations and networks still exist, disappointment has been expressed that there has not been an organisation that has maintained the main responsibility to achieve the long-term a regional impact after the end of the project. Region Skåne is the actor that can oversee the knowledge building and willingness to cooperate that was established in the TITA-project. In dialogue and cooperation between municipalities, businesses, authorities and other organisations, Region Skåne can actively work to realise the effects of ESS and MAX IV throughout the whole region.
- **That Region Skåne benefits from the fact that now is the right time** to engage different parties in the region, not least SMEs in the municipalities. The region should take a leading role in continuing to showcase the benefits of the facilities as well as connecting municipalities and businesses in Skåne. With the support of platforms (such as FIRS), Region Skåne can continue

to improve the conditions for research and innovation in Skåne in collaboration with the public sector, academia, and industry.

- **That Region Skåne ensures long-term sustainability** in the work by focusing on issues that the region manages linked to the research that is (or will be) conducted at ESS and MAX IV. Skåne's areas of specialization and where there are existing clusters in business life in Skåne should be at the centre of activities. This to create an added value of ESS and MAX IV in the form of innovation, knowledge, growth and increased regional investments for companies. The evaluation results clearly indicate that the region needs to develop a plan for how results and experiences are to be considered, how cooperation is to be further stimulated and how the ongoing work is to be followed up, evaluated, and made visible to municipalities, businesses, and other stakeholders in the region.

1 TITA-projektet

Detta kapitel inleds med en översiktlig beskrivning av projektet varefter projektets delprojekt och insatser redogörs för.

2010–2012 drev Region Skåne i samarbete med 42 andra offentliga aktörer i Skåne och Blekinge projektet ”ESS MAX IV i regionen – TITA”. TITA (Tillväxt, Innovation, Tillgänglighet och Attraktivitet) medfinansierades av den europeiska regionala strukturfonden (ERUF) och var givet sin totala finansiering på drygt 47 miljoner kronor ett av de största strukturfondsprojekten i Sverige.¹

TITA-projektet hade som övergripande syfte att stärka tillgängligheten och attraktiviteten i regionen för att möjliggöra maximal sysselsättningseffekt av etableringen av European Spallation Source (ESS) och MAX IV. Inom ramen för projektet togs fördjupade analyser fram kring hur olika aktörer kunde ta till vara tillväxteffekterna av anläggningarna, information och kunskap spreds för att öka medvetenheten om anläggningarnas betydelse och behovet av åtgärder och en regional samarbetsarena med fokus på innovations- och utvecklingsförutsättningar kring ESS och MAX IV skapades.² Det gjordes inte minst genom att främja dialog mellan olika aktörer för att skapa tätare samarbeten och större samförstånd för att i förlängningen få bästa möjliga effekter för tillväxt och utveckling i regionen.³

Det övergripande målet för TITA-projektet var att stärka innovationsstrukturen och tillgängligheten i Sydsverige för att skapa sysselsättning och tillväxt i regionen. TITA-projektet hade vidare specifika leverans- och effektmål vilka visas i Tabell 1, nedan.

1 Nordregio & KTH, ”Lärdomar om regional mobilisering – Erfarenheter från följeforskning om genomförandet av ESS MAX IV i regionen – TITA”, 2013

2 Region Skåne, ”TITA – Regional mobilisering kring ESS och MAX IV. Slutrapport”, 2012

3 Nordregio & KTH, ”Regional mobilisering – samarbeten i Sydsverige inför etableringen av ESS och MAX IV. Delrapport 1 – följeforskning”, 2011

Tabell 1 Leverans och effektmål för TITA-projektet

Leveransmål	Effektmål
En regional samarbetsarena ska etableras som långsiktigt arbetar för att tillvarata innovations och utvecklingsförutsättningar kring ESS och MAX IV.	En stärkt tillgänglighet och attraktivitet i regionen som skapar fler arbetstillfällen och företagsetableringar till följd av ESS/MAX IV-etableringen.
En strategi- och handlingsplan för vad som bör göras i Skåne/Blekinge för att skapa internationell konkurrenskraft ska tas fram.	En stärkt innovationsstruktur i regionen som skapar sysselsättning och tillväxt till följd av ESS/ MAX IV-etableringen.
Arbetet med den innovationssatsning som sker bland annat i samarbete mellan lärosäten, Region Skåne och näringslivet ska integreras med samarbetet kring ESS och MAX IV.	En ökad medvetenhet och förståelse hos projektets målgrupper om ESS/MAX IV:s betydelser och behovet av åtgärder för att ta tillvara tillväxtpotentialerna.
Arenor ska skapas för regionalt, nationellt och internationellt samarbete kring ESS och MAX IV för att tillvarata synergieffekter.	

1.1 Organisering och deltagande aktörer

Parterna/medfinansiärerna i TITA-projektet var Region Skåne, samtliga kommuner i Skåne, Lunds universitet, Invest in Skåne, ESS AB, Malmö universitet, Länsstyrelsen i Skåne län, Högskolan Kristianstad, Region Blekinge, SLU Alnarp, Blekinge Tekniska Högskola och europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). TITA:s målgrupp var primärt Skånes och Blekinges kommuner och näringsliv samt statliga myndigheter inklusive universitet/högskolor, Region Skåne och Region Blekinge.

TITA:s projektorganisation bestod av flertalet komponenter. Helhetsarbetet och samordningen leddes av ett projektsekretariat med en operativ projektledare, projektsekreterare och kommunikationsansvarig. Varje delprojekt har haft en delprojektledare samt en arbetsgrupp bestående av deltagare från parterna. För hantering av mer övergripande frågor har det funnits en projektledningsgrupp, en strategisk arbetsgrupp samt en politisk styrgrupp.⁴

1.2 Delprojekten och dess aktiviteter

TITA har bestått av två övergripande projekt, Tillväxt och Innovation (TI) samt Tillgänglighet och Attraktivitet (TA). TI:s fokus låg på behovet av kopplingar mellan anläggningarna och näringsliv/utbildning, medan TA:s fokus låg på vikten av att regionen är attraktiv och lättillgänglig

⁴ Region Skåne, "TITA – Regional mobilisering kring ESS och MAX IV. Slutrapport", 2012

för inkommande kompetens och företag.⁵ TI och TA bestod i sin tur av sex respektive tre delprojekt, vilka visas i Tabell 2 nedan.

Tabell 2 TITA:s delprojekt och deras syften

Tillväxt Innovation (TI)	Tillgänglighet Attraktivitet (TA)
Mottagarorganisation Syd (TI 1): Skapa förutsättningar för ett positivt mottagande av företag och arbetskraft så att de vill stanna eller återkomma till regionen.	Samhällsplanering och transportinfrastruktur (TA 1): Djupare förståelse för hur regionen genom en effektiv samhällsplanering kan skapa förutsättningar för och dra nytta av de positiva effekter som forskningsanläggningarna förväntas föra med sig.
Marknadsföring sydsvenska anläggningarna (TI 2): Förstärka de positiva samhällseffekterna av ESS och MAX IV genom att marknadsföra regionen och anläggningarna gentemot internationella storföretag, institutioner och underleverantörer.	Markregister Syd (TA 2): Optimera synligheten av mark i södra Sverige för inhemska och utländska intressenter för att i sin tur skapa fler investeringar i regionen.
Mötesplats Lund NE (TI 3): Finna framgångsfaktorer för hur stadsdelen Brunnsög i nordöstra Lund kan utvecklas till en regional och internationell mötesplats.	Förstudie kring kompetensförsörjning (TA 3): Undersöka vilken kompetens som kommer att efterfrågas vid byggandet, instrumenteringen och senare driften av ESS och MAX IV, samt vilka kompetenser som behöver stärkas för att främja innovationsarbetet och teknikspridningen mellan anläggningarna och näringslivet.
Uppdatera och förankra den existerande framsynen (TI 4): Uppdatera och förankra den tidigare genomförda framsynen om regionala effekter av etableringen av ESS och MAX IV.	
Innovationskraft för näringslivet (TI 5): Stärka innovationskraften och att göra ESS och MAX IV till en strategisk kraftkälla för innovation för hela regionen men särskilt näringslivet.	
Tillväxtmotor för det regionala och lokala näringslivet (TI 6): Skapa förutsättningar så att etableringarna blir en tillväxtmotor för näringslivet i Skåne och Blekinge.	

⁵ Region Skåne, "TITA – Regional mobilisering kring ESS och MAX IV. Slutrapport", 2012

2 Utvärderingens genomförande

På uppdrag av Region Skåne har Faugert & Co under 2022 utvärderat projektet "ESS MAX IV i regionen – TITA".

2.1 Utvärderingsuppdraget

Det övergripande syftet med utvärderingen är att identifiera och att synliggöra resultat och effekter, identifiera framgångsfaktorer och ge rekommendationer för fortsatt arbete för att nå ytterligare effekter av TITA-arbetet.

Utvärderingen av projektet ska bidra till lärande och inspiration för framtida insatser genom att svara på fem utvärderingsfrågor:

1. Vilka projektmål/resultat har uppnåtts?
2. Har projektet gett oväntade resultat/effekter?
3. På vilka sätt kommer resultaten att leva vidare?
4. På vilka sätt har projektets samarbetsparter och andra aktörer tagit till sig projektets resultat?
5. Eventuella fynd kring vilka frågor som inte behandlades i TITA som har utvecklats till viktiga frågor idag?

Utöver dessa utvärderingsfrågor berör utvärderingen ett antal analysfrågor (se Tabell 4 nedan).

2.2 Datainsamlingsmetoder

För att säkerställa att utvärderingens frågor blir besvarade har en kombination av olika datakällor och analysmetoder används.

Dokumentstudier och kartläggningar har genomförts utifrån projektdokumentation, slut- och utvärderingsrapporter av TITA samt andra relevanta studier. Syftena med dokumentstudierna har varit att:

- Kartlägga indikatorer på måluppfyllelse och effekter
- Insamla uppgifter som kan bistå att besvara utvärderingens frågeställningar
- Konstruera en effektlogik för TITA-projektet
- Kartlägga efterföljande relevanta insatser från 2012 och fram till idag

En **intervjustudie** har genomförts med projektdeltagare och intressenter. Intervjuerna har syftat till att inhämta mer djuplodande erfarenheter kring insatsernas relevans, ändamålsenlighet samt

resultat och effekter.⁶ Totalt har 24 intervjuer med representanter för forskningsinfrastrukturer, kommuner, lärosäten, forsknings- och innovationsparker samt Region Skåne genomförts. Antalet intervjuer fördelat på de olika aktörstyperna framgår av Tabell 3, nedan. I Bilaga B redovisas samtliga intervjupersoner som deltagit i utvärderingen.

Tabell 3 Fördelning av intervjuer mellan aktörstyper

Aktör	Antal intervjuer
Forskningsinfrastrukturer	2
Kommuner	13
Lärosäten	1
Region Skåne	5
Science Village & Big Sciences	3
Totalt:	24

Tabell 4 nedan redovisar hur utvärderingens analysfrågor relaterar till utvärderingskriterierna och utvärderingens metoder.⁷

Tabell 4 Utvärderingens analysfrågor samt datakällor

Utvärderingskriterium	Analysfråga	Besvaras i kapitel	Dokumentstudie	Intervjustudie
Måluppfyllelse	Har mål/resultat uppnåtts? Varför? Varför inte?	3	✓	✓
Relevans	Har projektet speglat samarbetsparternas behov och prioriteringar? På vilka sätt har projektets samarbetsparter och andra aktörer tagit till sig projektets resultat?	5	✓	✓
Påverkan	Vilka effekter har projektet givit? Har projektet gett oväntade resultat/effekter?	4	✓	✓
Bärkraftighet	I vilken utsträckning lever resultaten från projektet vidare efter avslutat projekt?	5	✓	✓

⁶ Intervjudata har kodats med hjälp av Atlas.ti som är ett verktyg för att sammanställa och analysera intervjumaterial. Detta har möjliggjort gruppering och analys av data utifrån utvärderingens frågor samt utvärderingens ramverk/utvärderingskriterier.

⁷ Analysfrågorna är i princip desamma som presenterades i Region Skånes anbudsinbjudan (K1220031)

Mervärde (kontrafaktisk ansats)	Vilken roll har projektets insatser haft?	6	✓	✓
Lärdomar och Rekommendationer	Vilka lärdomar kan dras av genomförandet av insatserna i projektet? Vilka frågor som inte behandlades i TITA har utvecklats till viktiga frågor idag? Vilka framgångsfaktorer och rekommendationer kan lämnas för fortsatt arbete för att ytterligare nå effekterna av TITA-arbetet för Region Skåne och parter i Skåne?	7	✓	✓

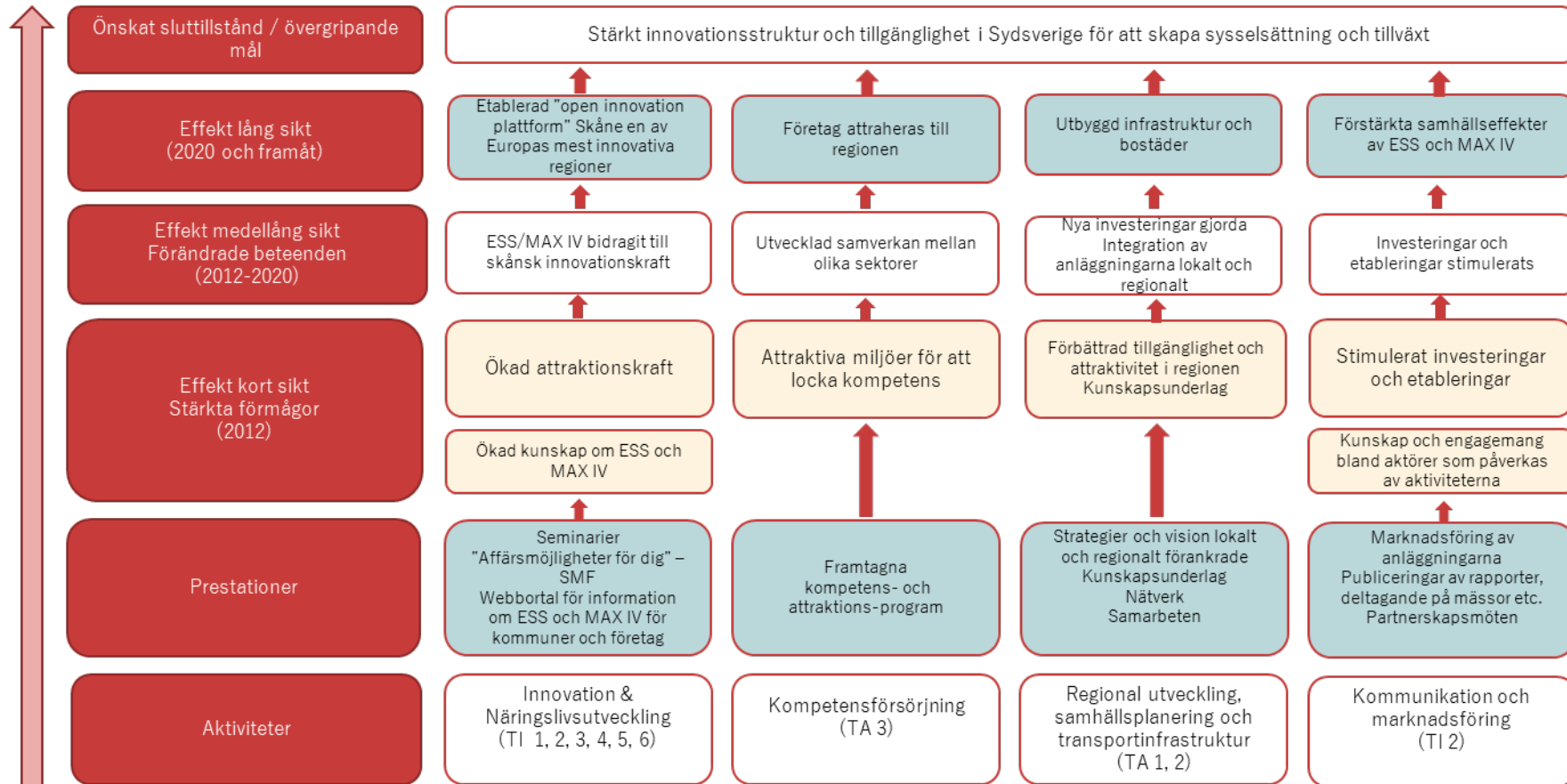
2.3 Analys

För att med hög reliabilitet kunna uttala oss om de långsiktiga effekterna av TITA, skulle utvärderingen idealiskt sett behöva genomföras som en experimentell effektutvärdering där resultaten i Region Skåne följs upp över tid och jämförs med utvecklingen i någon form av kontrollgrupp (till exempel en annan region). Förutsättningarna för att göra en sådan utvärdering med hög reliabilitet och validitet är starkt begränsade, inte minst på grund av TITA-projektets unika karaktär. Ju längre bort från TITA-projektets aktiviteter och prestationer vi rör oss, mot mer långsiktiga effekter, desto mer påverkas resultaten av andra faktorer än själva TITA-projektet. Tio år efter projektets avslut är det också förknippat med stora svårigheter att rekonstruera data om effekter och säkerställa orsakssamband mellan projektet och effekterna.

För att närma oss frågan om resultat av TITA kan bedömas vara en följd av insatserna, eller om det är resultat som ändå skulle ha skett, har vi gjort en effektanalys som utgår från ett programteoretiskt utvärderingsperspektiv. Vi har vi tagit fram en effektlogik för TITA-projektet utifrån TITA-projektets del- och slutrapporter. Effektlogiken beskriver direkta resultat av aktiviteter i TITA-projektet (prestationer), samt effekter efter på kort sikt (förändrade förmågor), medellång sikt (förändrade beteenden) och lång sikt (förändringar till följd av förändrade beteenden).⁸ Effektlogiken (se Figur 1 nedan) har försetts med ungefärliga tidpunkter då resultat förväntas uppstå. Effektlogiken har därefter testats och fastställts i en workshop tillsammans med beställaren (2022-04-13). Med stöd av effektlogiken, intervjuer samt kvalitativa och kvantitativa indikatorer (se Tabell 5–12) har vi gjort en bedömning av TITA-projektets effekter på kort, medellång och lång sikt.

⁸ Tillväxtverket, "Ännu Mera Nytt", 2018

Figur 1 Effektlogik för TITA-projektet

Faugert & Co. Effektlogiken kartlagd utifrån projektdokumentation samt avstämningar med Region Skåne

3 Måluppfyllelse och resultat

I följande kapitel redovisas det samlade resultatet och måluppfyllelsen av projektet TITA. Vi börjar med att i korthet beskriva och reflektera kring delprojektens måluppfyllelse, för att sedan diskutera TITA-projektets resultat i förhållande till dess effektlogik. Beskrivningen av delprojektens måluppfyllelse är baserat på Region Skånes slutrapporter från TITA:s delprojekt samt KTH och Nordregios slutrapport från följeutvärderingen av projektet,⁹ medan exempel på kortsiktiga effekter är baserat på våra egna dokument- och intervjustudier.

3.1 Delprojektens måluppfyllelse

70 procent av målen för delprojekten i TITA varit formulerande som så kallade prestationsmål, det vill säga de beskriver vad som skall levereras i de olika aktiviteter i projekten.¹⁰ Resterande mål är formulerade som effektmål som beskriver vad aktiviteterna skall leda till på kort eller lång sikt.¹¹

De flesta prestationsmålen är uppfyllda i delprojekten. Projekten har således gjort vad de sa att de skulle göra. De delprojekt som i större utsträckning har angett effektmål (till exempel TA 1) har en lägre grad av måluppfyllelse vilket ter sig naturligt då effekterna ofta varit långsiktiga och inte kan ha förväntats ha uppnåtts vid slutrapportering.

Prestationsmål är intressanta resultat främst ur ett projektuppföljningsperspektiv (för att beskriva huruvida planerade aktiviteter har genomförts) medan denna utvärdering främst ska bedöma om prestationerna har lett till önskade effekter. Att aktiviteter har genomförts enligt plan utgör dock en viktig grundförutsättning för att önskade effekter av TITA-projektet på sikt skall kunna uppnås. Eftersom de flesta av prestationsmålen i delprojekten hade uppnåtts under delprojektens genomförande borde det idag, drygt tio år efter genomförandet, finnas goda förutsättningar att observera vilka effekter som uppstått efter TITA-projektet.

⁹ Nordregio & KTH, "Lärdomar om regional mobilisering – erfarenheter från följeforskning om genomförandet av ESS MAX IV i regionen – TITA", 2013

¹⁰ Exempel på ett prestationsmål är "Planerings- och kunskapsunderlag framtagna avseende samspelet och tillgängligheten mellan arbete, bostad, service etcetera" (TA 1)

¹¹ Exempel på ett effektmål är "Regionen ska uppfattas som attraktiv för högutbildad internationell arbetskraft, som arbetar i verksamheter direkt eller indirekt kopplade till ESS och MAX IV" (TA 1)

3.2 Effekter på kort sikt

Effekter på kort sikt handlar enligt effektlogiken (Figur 1) om förändrade förmågor som uppstått omkring tidpunkten för projektets avslutande (2012). Dessa effekter är mer eller mindre direkta resultat av prestationerna i delprojekten och de lägger grunden för mer långsiktiga effekter.

3.2.1 *En gemensam kunskapsbas om ESS och MAX IV*

Kommunrepresentanterna lyfter särskilt fram en stärkt "vi-känsla" som ett resultat av TITA-projektet. Denna ledde i sin tur till en minskad konkurrens mellan kommunerna kring samhällsplanering till förmån för ökad samverkan mellan kommunerna. Den gemensamma kunskapen om ESS och MAX IV ledde till att kommunerna fick förståelse för den nytta forskningsinfrastrukturerna kunde ge företag i kommunerna. De aktörer som medverkade i aktiviteter i TITA-projektet lyfter särskilt att projektet ledde till relationsbyggande och en kunskapsuppbyggnad.

I Region Skånes inlägg till den forskningspolitiska propositionen 2016 lyftes behovet av att stärka ungas intresse för att studera naturvetenskap och teknik med ESS och MAX IV som katalysator för ett ökat intresse. Utbildningssatsningar i form av Massive Online Courses (MOOCs) har genomförts. År 2014 erbjöd Lunds universitet tre kurser MOOCs, vilket ökat till 19 år 2022. Tre av dessa har en direkt koppling till ESS och MAX IV via Nordic Particle Accelerator Program.¹² Andelen studenter inom s.k. STEM-utbildningar (naturvetenskap, teknik, konstruktion och matematik) förefaller dock inte ha ökat påtagligt: Enligt Universitetskanslersämbetets statistik har antal registrerade studenter inom naturvetenskap vid Lunds universitet minskat över tid (2011/12–2020/21), medan antalet registrerade studenter inom teknik ökade något (6%) men inte i nivå med den ökning (15%) som skett på nationell nivå av registrerade studenter inom både naturvetenskap och teknik. Även om utbildningsnivån har ökat generellt sett i regionen (se även avsnitt 3.2.2 nedan) så förefaller alltså inte anläggningarna varit en katalysator för att specifikt öka intresset för högre utbildning inom STEM.

I närtid, både före och efter TITA-projektets avslutande, finns emellertid flera andra exempel på att kunskapsbasen har stärkts i regionen, så som till exempel etablerandet av Forsknings- och innovationsrådet i Skåne år 2010. Att ett stort antal projekt med koppling till ESS och MAX IV har startats efter TITA-projektet (se Bilaga A), kan ses som en indikation på den gemensamma kunskapsbasen har omsatts i nya aktiviteter som kan bidra till ökad innovationskraft i regionen.

¹² <https://www.lunduniversity.lu.se/admissions/distance-learning/moocs> (2022-08-07)

3.2.2 Ökad attraktionskraft i regionen

Inom TITA-projektet arbetades det med att öka regionens attraktivitet, inte minst inom TAdelprojekten. Region Skåne jobbar idag aktivt med marknadsföring genom till exempel Business Region Skåne, Event in Skåne, Turism in Skåne, Film i Skåne och Invest in Skåne. Den senare bidrog till mer än 170 internationella investeringar och mer än 200 skånska exportorder 2008–2017.¹³

Efter TITA-projektet har Region Skåne upplevt en markant befolkningsökning (främst orsakad av utrikes inflyttningar), ett ökat byggande av bostäder samt ett ökat resande med kollektivtrafik. Kollektivtrafikresandet minskade av naturliga skäl kraftigt från 2019 på grund av Covid-19-pandemin. Att öka arbetspendling inom Skåne och i hela Öresundsregionen var vidare ett prioriterat mål i Skånepaketet (2013) liksom i den följande regionala infrastrukturplanen (2014) vilket ledde till satsningar på järnvägs-, väg- och cykelnätet. Detta har i sin tur lett till att antalet arbetstillfällen som kan nås med kollektivtrafik i regionen har ökat.¹⁴

Att säkerställa kompetensförsörjning och stärka kompetensbasen i Skåne, inte minst genom en högre andel högutbildade i befolkningen var ett uttalat effektmål (TA 3). År 2012 när TITA-projektet avslutades hade 23 procent av befolkningen en eftergymnasial utbildning, motsvarande siffra år 2021 var närmare 29 procent.¹⁵ Utbildningsnivån är hög i regionen som placerar sig på en tredjeplats i landet avseende andelen invånare i åldern 25–64 med en eftergymnasial utbildning.¹⁶ Andelen högutbildade har således ökat i regionen¹⁷ samtidigt som Skånes folkmängd har ökat snabbare i takt än i riket som helhet.¹⁸ Som tidigare noterat (avsnitt 3.2.1) så förefaller dock inte den ökade kompetensbasen vara specifikt inom de kunskapsområden som vanligen förknippas med ESS och MAX IV:s forskning.

3.2.3 Attraktiva miljöer för att locka kompetens

Över tid har en rad miljöer som kan bidra till att locka kompetens till regionen etablerats (se Tabell 5–8, nedan). Delprojektet TI 3 studerade hur Lund NE/Brunnshög bäst kunde utvecklas som en regional och internationell mötesplats och har en direkt koppling till den etableringen av Science Village i Lund.

¹³ Business Region Skåne, "Business Region Skåne 10 år (2008–2018)", 2018

¹⁴ <https://utveckling.skane.se/digitala-rapporter/huga/tillganglighet/> (2022-09-01)

¹⁵ Notera att andelen här är beräknad på hela Skånes befolkning

¹⁶ Skillnaderna är dock stora mellan olika kommuner

¹⁷ https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__UF__UF0506/Utbildning/table/tableViewLayout1/ (2022-08-23)

¹⁸ Region Skåne, "Skånes befolkningsprognos 2020–2029", 2020

Inom delprojektet TI 1 lyftes behovet av internationella skolor, något som sågs som en del av en fungerande mottagarorganisation och en förutsättning för att öka regionens möjlighet att locka till sig internationella företag och medarbetare till regionen. Idag har både Lund och Malmö flera internationella skolor.¹⁹

3.2.4 Stimulerade investeringar och etableringar

Företagens FoU-investeringar som andel av BNP i Skåne län låg över riksgenomsnittet året efter TITA-projektet avslutats (2013), men har 2015–2019 legat under genomsnittet för riket. Produktivitetstillväxten vände uppåt i Skåne omkring 2014–2015, samtidigt som företagens investeringar i forskning och utveckling (FoU) minskade. Detta skedde samtidigt som företagen i Stockholm och i Västra Götaland kraftigt ökade sina FoU-uppgifter.²⁰ Detta kan ses som en indikation på att TITA-projektet inte lyckats stimulera investeringar, åtminstone inte på kort sikt.

Flera kommunrepresentanter beskriver att det fanns stora förhoppningar om att effekter kring företagande inom till exempel hotell-, konferens och kongressverksamhet (TA1) skulle uppstå mer eller mindre direkt, men konstaterar att det främst handlade om att sätta i gång samarbeten kring samhällsplanering, starta processer och ta fram förslag. En representant för Region Skåne berättar

Vi hade hoppats på att det skulle gå fortare och enklare.... Vi kunde främst peka på de företag som direkt involverats i projektet men inte så mycket på direkta affärer för företagen som vi hade hoppats på.

3.2.5 Sammantagen bedömning av TITA-projektets effekter på kort sikt

Sammanfattningsvis indikerar våra observationer på att TITA-projektet ledde till ett antal effekter på kort sikt. De aktiviteter som genomfördes inom ramen för projektet stärkte kunskapsbasen om ESS och MAX IV inom regionen. Vidare främjade samverkan mellan kommunerna deras förmåga att ta tillvara dess effekter. Projektet ledde även till tidiga effekter i form av att nya samarbeten och processer etablerades samt att nya förslag relaterade till samhällsplaneringsprojekt togs fram.

TITA-projektet har även medfört en stärkt attraktionskraft inom regionen. En rad nya miljöer som kan locka kompetens till regionen har etablerats, exempelvis genom nya internationella skolor i Lund och Malmö. Inget tyder dock på att TITA-projektet på kort sikt skulle ha bidragit till ökade FoU-investeringar i näringslivet.

Utvärderingen indikerar att förhoppningarna om kortsiktiga effekter till följd av TITA var allt för höga, inte minst när det gällde att investeringar och nyetableringar skulle leda till ett större

¹⁹ Både Malmö och Lund har två grundskolor som undervisar på engelska

²⁰ https://experience.arcgis.com/experience/30dba912450f450c801b5299f6f9d85b/page/page_3/ (2022-08-23)

företagsintresse och direkta affärer. Effekterna vad gäller investeringar och etableringar kan snarare ses som resultat i form av till exempel långsiktiga infrastruktursatsningar, expansionen av forskarparker, MAX IV (som invigdes 2016) och ESS (som förväntas vara i full drift 2028). Vi återkommer därför till dessa frågor i nästa kapitel där TITA-projektets påverkan på längre sikt redogörs för.

4 TITA:s påverkan

I detta kapitel redovisas vilka effekter TITA gett på längre sikt. Detta avser såväl väntade som oväntade effekter av TITA.

I enlighet med Region Skånes önskemål redovisas effekter på medel- till lång sikt utifrån ett antal möjliga kvalitativa och kvantitativa indikatorer som illustrerar "då och nuläge" avseende uppnådda resultat 2012 och 2021.

4.1 Effekter på medellång sikt

Effekter på medellång sikt avser enligt den framtagna effektlogiken (se Figur 1) förändrade beteenden som uppstått ungefär två till åtta år efter TITA-projektets avslut. Utvecklingen har drivits av många olika organisationer och insatser som också påverkat vilka effekter som uppstått efter att TITA-projektet avslutades. Tabell 5–8 visar indikatorer för effekter på medellång sikt där Tabell 5 visar indikatorer för om ESS/MAX IV bidragit till skånsk innovationskraft (T1-T6), Tabell 6 för om samverkan har utvecklats mellan olika sektorer (TA3), Tabell 7 för nya investeringar gjorda och att anläggningarna integrerats lokalt och regionalt (TA1) och Tabell 8 för om investeringar och etableringar stimulerats (T1, 2).

Tabell 5 TITA - Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att ESS/MAX IV bidragit till skånsk innovationskraft (T1-T6)

Indikator	Källor	Summerad bedömning	Kommentar
Antal anställda vid MAX IV	Annual Reports MAX IV	2012: under utveckling 2021: 279.5 (FTE), hälften från andra länder	MAX-lab startade 1986
Antal anställda vid ESS	ESS Activity Reports	2012: 150 (början av 2013) 26 nationaliteter bland anställda 2021: 513, 56 nationaliteter bland anställda	Kraftig ökning av antal anställda samt antal nationaliteter
Publikationer från Max IV	https://publications.maxiv.lu.se/ Annual Report MAX IV	2016: En handfull vetenskapliga publikationer 2021: 151	262 artiklar ackumulerat sedan 2016
Publikationer med bidrag från ESS-anslutna författare	ESS Årsbok 2011–2012, 2021	2012: 25* 2021: 94	990 artiklar ackumulerat sedan 2008

Andelen små- och medelstora företag som utvecklat och sålt nya eller väsentligt förbättrade varor och tjänster	Tillväxtverket (2020) "Företagens villkor och verklighet" 2	2017: 44% 2020: 46%	Under riksgenomsnittet 2020 (48%), Stockholms län (49%) och Västra Götaland (54%).
ESS: Beställningar från leverantörer (industri)	Vetenskapsrådet (2022) "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020",	Svenska företag har varit framgångsrika när det gäller att konkurrera om de uppköp som gjorts av ESS. Från oktober 2015 till slutet av 2020 har svenska företag erhållit order till ett värde av drygt 8,5 miljarder kronor (exklusive moms) En dryg tredjedel av leveranserna kom från företag i Skåne	De regionalekonomiska effekterna av ESS i Skåne med största sannolikhet är betydande

Faugert & Co, diverse källor.

Tabell 6 TITA- Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att samverkan har utvecklats mellan olika sektorer (TA3)

Indikator	Källor	Summerad bedömning	Kommentar
Exempel på samverkan	Vinnova (2019) "Nationell Science Park i anslutning till forskningsanläggningarna ESS och MAX IV" Vetenskapsrådet (2022), "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020" Øresundsinstitutet (2018), "Business Region Skåne 10 år (2008-2018)" DuPriest, L, Salomonsson, J, Nilsson, M, Grillitsch, M & Josefine Rekers (2021), "Innovationsekosystem i	Science Village Scandinavia AB MAXESS industriarena Greater Copenhagen-samarbetet Big Science Sweden Innovationsrådet i Skåne (FIRS)	Tydliga exempel på utvecklad samverkan

	Skåne - Analys av fyra specialiseringsområden”		
--	--	--	--

Faugert & Co, diverse källor.

Tabell 7 TITA – Indikatorer för effekter på medellång sikt: Nya investeringar gjorda och att anläggningarna integrerats lokalt och regionalt (TA1)

Indikator	Källor	Summerad bedömning	Kommentar
Internationella investeringar	Øresundsinstitutet (2018), ”Business Region Skåne 10 år (2008–2018)” Annual Report MAX IV Laboratory 2021	Antalet sysselsatta i utlandsägda företag i Skåne ökade med 13 procent mellan 2008 och 2017. Antalet industriella användare av MAX IV ökat kraftigt	
Exempel på lokal och regional integrering	https://internationalcitizenhub.com/ https://sciencevillage.com/science-center/	Lunds stad etablerade International Citizen Hub Lund 2015 (TI 1). Science Village Scandinavia AB (2009) Lunds internationella skola (2009)	Profilerade kluster och omgivande ekosystem

Faugert & Co, diverse källor.

Tabell 8 TITA - Indikatorer för effekter på medellång sikt: Att investeringar och etableringar stimulerats (TI1, 2)

Indikator	Källor	Summerad bedömning	Kommentar
Företagens FoU-investeringar som andel av BNP	DuPriest, L, Salomonsson, J, Nilsson, M, Grillitsch, M & Josefine Rekers (2021), ”Innovationsekosystem i Skåne - Analys av fyra specialiseringsområden”	Skåne: 2011: 3,2% 2019: 2,1% Riket: 2011: 2,2% 2019: 2,4%	Företagens FoU-investeringar har minskat över tid i Skåne samtidigt som de ökat i övriga landet
Nyföretagande i regionen	Regionfakta Tillväxtverket – Statistikportalen	Skåne 2012:12,1% 2021: 14,6% Lunds kommun 2012: 12,4% 2020: 10,9%	Nedåtgående trend 2013–2019 därefter ökat.

	Tillväxtanalys (2022), "Nystartade företag 2021", Statistik 2022:04	Nyföretagandet ökat kraftigt i Skåne inom bl.a. transport och magasinering, men minskade i med fem procent inom branschen arkitekt-, teknisk konsultverksamhet och forskning.	
Sysselsättningsgrad	Utveckling Skåne	2012: 75% 2021: 76%	En tydlig ökning av sysselsättningsgrad hade kunnat vara en effekt av etableringen av större företag i regionen

Faugert & Co, diverse källor.

4.1.1 Bidrag till skånsk innovationskraft

Antalet anställda vid ESS och MAX IV har ökat sedan TITA-projektet avslutades, och antalet publicerade vetenskapliga artiklar associerade till anläggningarna har ökat (Tabell 5). Anläggningarna stärker Sverige som kunskapsnation, och utgör ett viktigt bidrag till skånsk innovationskraft.

Svenska företag har varit framgångsrika när det gäller att konkurrera om de uppköp som gjorts av ESS. Från 2015 till 2020 har svenska företag erhållit beställningar till ett värde av drygt 8,5 miljarder kronor, vilket är mer än Sveriges kontantbidrag till anläggningen under samma period. När det gäller den geografiska fördelningarna av leveranser från svenska företag, finns det en tydlig koncentration till Skåne, som står för en dryg tredjedel av faktureringen (exklusive Skanska). Den kunskapsuppbyggnad och mobilisering som skett kan ha bidragit till att skånska företag har sett möjligheten att lägga och vinna anbud. De regionalekonomiska effekterna av ESS har därmed med största sannolikhet varit betydande.²¹

Sedan MAX IV startades (2016) har man börjat kunnat se ökad exploatering runt anläggningen och att intresset från byggherrar har ökat till att bygga fastigheter, inte minst i närområdet kring MAX IV och ESS. Det tydligaste exemplet på detta är Science Village som ligger i stadsdelen Brunnsnäs i nordöstra Lund och planeras bli en dynamisk och internationell miljö, där nya vetenskapliga idéer och samarbeten kan växa fram mellan lärosäten, näringsliv och andra delar av samhället. I Brunnsnäs förväntas upp emot 40 000 människor bo och arbeta. Idag finns en stor efterfrågan från

²¹ Vetenskapsrådet, "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020", 2022.

företag som vill flytta in och utnyttja den innovationskraft och kunskap som finns i området. Lunds universitet beslutade 2020 att förlägga delar av sin verksamhet till Science Village.

International Citizen Hub i Lund (ICHL) etablerades 2015 och jobbar för att, i samarbete med Malmö stad och Region Skåne, koppla ihop internationellt anställda och deras familjer med myndigheter, lokala organisationer, skola och utbildning och privata företag i regionen. ICHL beskrivs av flera intervjupersoner som ett direkt resultat av TITA-projektet

I syfte att förbättra förutsättningarna för forskning och innovation, genom ett samspel mellan det offentliga, akademi och näringsliv, bildades Forsknings- och innovationsrådet i Skåne (FIRS) 2010. I september 2019 antog FIRS Skånes regionala strategi för hållbar tillväxt. Flera av strategins specialiseringsområden har en koppling till de forskningsområden som är direkt eller indirekt kopplade till ESS/MAX IV och Science Village.

Flera intervjupersoner, framför allt representanter från kommuner, noterar att innovationskraften har stärkts och att förståelsen för innovation, forskning och utveckling liksom dess betydelse för näringsliv och samhälle har ökat efter TITA-projektet men att kraften främst varit koncentrerad till närområdet kring ESS och MAX IV.

Effekter i form av ökade investeringar till regionen är begränsade och FoU-investeringarna för skånska företag har minskat över tid. På regional nivå har andelen små- och medelstora företag som utvecklats och sålt nya eller väsentligt förbättrade varor och tjänster (2017–2020) ökat något, men ligger under nivån i Stockholms län, Västra Götaland och riksgenomsnittet (Se Tabell 8 ovan). Sysselsättningsgraden i Skåne har i princip varit oförändrad mellan 2012 och 2021. TITA-projektets bidrag har sannolikt hämmats av att Skåne drabbades hårt av finanskrisen 2008–2009, vilken i förlängningen ledde till FoU-neddragningar.

Den långsiktiga effekten på skånsk innovationskraft i form av till exempel exploatering, nyetableringar och internationalisering har i huvudsak skett i anläggningarnas närområde. Flera intervjupersoner menar att regionens fokus efter TITA-projektet främst har legat på företagande och tillväxt i Malmö och Lund. "TITA lever kvar i Malmö, men inte här", som en representant för en mindre kommun i Skåne uttryckte det. Hen menar att långsiktigheten försvann efter att TITA-projektet avslutades. Flera representanter för Region Skåne lyfter att det även om många av TITA-projektets aktiviteter lever kvar under andra "paraplyer" (till exempel i den regionala utvecklingsplanen) idag, krävs en ny mobilisering och en kraftsamling kring TITA:s frågor i ett långsiktigt och regionalt perspektiv.

4.1.2 Utvecklad samverkan mellan aktörer

Som framgår av Tabell 6 så finns många exempel på utvecklad samverkan. Science Village Scandinavia AB är ett exempel på utvecklad samverkan i syfte att överbygga gapet mellan forskning

och näringsliv. MAXESS industriarena är en annan, där MAX IV, ESS, Science Village Scandinavia AB, Lunds universitet och Center for X-rays in Swedish Materials Science²² är tänkt att stötta och främja industriell användning av anläggningarna och deras ekosystem.

”Man ser att regionen har knutits ihop” av TITA-projektet säger en representant för en kommun. Hen menar både att det handlar om infrastruktursatsningar som underlättar och viktiga samarbeten mellan aktörer i regionen – samarbeten som finns kvar och idag är mer samordnade än tidigare.

4.1.3 Nya investeringar gjorda och regional och lokal integration av anläggningarna

Det finns många exempel på en ökad regional integrering av anläggningarna och de är tydligast i anläggningarnas närområde. Den ökade innovationskraften och kunskapen har bland annat lett till att nya företag (till exempel Saab och Oatly) vill etablera sig i området, nya statsutvecklingsprojekt (Brunnshög) och nya trafikinfrastrukturlösningar (spårvagnsförbindelsen mellan Lund C och ESS). En representant för en närliggande kommun menar att utvecklingen även bidragit till positiva bi-effekter:

Vi är en liten kommun, och har inte många high-tech företag, men flera som bor här pendlar från oss för att jobba i Lund kring dessa anläggningar.

Region Skåne har genomfört en rad satsningar för att skapa attraktiva miljöer och attrahera kompetens till regionen, flera i direkt närtid efter TITA-projektets avslut. Som tidigare nämnt har bostadsbyggandet i regionen ökat och en stor exploatering har skett runt anläggningarna.

Att på sikt skapa fler företag i regionen var ett effektmål inte minst för TI 6. Nyföretagandet i Region Skåne ökade från 12,1 företag per 1000 invånare år 2012 till 14,6 företag per 1000 invånare 2021 (se Tabell 8). Den uppgång i nyföretagande som skett 2020–2021 kan delvis förklaras av att fler startat företag under corona-pandemin på grund av sämre chanser till att få anställning. Det bör också noteras att nyföretagandet, även om det ökat generellt sett, har det minskat specifikt inom teknisk konsultverksamhet och forskning.²³

4.1.4 Sammantagen bedömning av effekter på medellång sikt

Flera år efter TITA-projektets genomförande går det naturligtvis inte att direkt hänföra effekter som uppstått till projektet, men vi kan ändå se att det har utgjort ett bidrag till flera olika typer av effekter. Det handlar inte minst om stärkta samarbeten och stärkt ”skånsk innovationskraft” i bemärkelsen

²² Centret är ett samarbete mellan KTH och Linköpings universitet

²³ Tillväxtanalys, ”Nystartade företag 2021”, Statistik 2022:04

att förståelsen för innovation, forskning och utveckling och dess betydelse för näringsliv och samhälle har ökat till följd av TITA-projektet.

TITA-projektet skapade stora förväntningar om ökad innovationskraft i hela regionen, men indikationer på sådana effekter är tydligt centrerade kring anläggningarnas närområde.

4.2 Effekter på lång sikt

Effekter på lång sikt avser önskade effekter enligt effektlogiken (Figur 1). Långsiktiga effekter ligger åtminstone åtta år efter TITA-projektets avslutande, och behöver inte ännu ha uppnåtts vid denna utvärderings genomförande. Dessa långsiktiga effekter bör förstås som resultat inte direkt orsakade av TITA-projektet utan påverkade också av en rad andra faktorer såsom samhällsutvecklingen och andra aktiviteter utförda av olika aktörer.

I enlighet med Region Skånes önskemål redovisas effekter på lång sikt dels utifrån ett antal kvantitativa indikatorer som visar "då och nuläge" avseende uppnådda resultat (Tabell 9–12), dels deskriptivt i löpande text som utvecklar och problematiserar resultaten utifrån kompletterande data, inte minst genom intervjuer med regionala aktörer. Tabell 9 visar indikatorer för effekten etablerad "open innovation platform" och innovationsregion i Europa (TI1-TI6), Tabell 10 för effekten att företag attraheras till regionen (TA 3), Tabell 11 för effekten utbyggd infrastruktur och bostäder (TA 1, 2) och Tabell 12 för effekten förstärkta samhällseffekter av ESS/MAX IV (TI 1, 2).

Tabell 9 TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Etablerad "open innovation platform" och innovationsregion i Europa (TI1-TI6)

Indikator	Källor	Summerad bedömning
Internationell ranking	European Cluster Excellence Initiative OECD (2012) Territorial Reviews: Skåne, Sweden"	2012: Innovation leader 2021: Innovation leader Klättrat på rankingen av innovativa regioner i Europa över tid. Plats 9 (av 25) 2021 OECD (2012) Skåne en av de mest innovativt avancerade innovationsregionerna
Klusterorganisationer	Region Skåne – Regional Cluster Development Programme 2017-2021	Media Evolution (2008) Mobile Heights (2009) Packbridge (2010) Skåne Food Innovation Network (1994) Sustainable Business Hub (2000) Resilient Regions Association (2010)

		Medicon Valley Alliance (1997) Swedish Maritime Technology Forum (2007) IUC Syd (1998)
--	--	--

Faugert & Co, diverse källor

Mycket pekar på att den långsiktiga effekt som illustreras i Tabell 9 redan var uppnådd vid tidpunkten för TITA-projektets avslutande. Region Skåne var en innovation leader och internationellt erkänd redan 2012, och samtliga de klusterorganisationer som Region Skåne stöttar bildades före TITA-projektets avslutande.

Tabell 10 TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Företag attraheras till regionen (TA 3)

Indikator	Källor	Summerad bedömning
Nyföretagande	Se Tabell 8	Se Tabell 8
Innovativa företag	Invest in Skåne	Mest noterbart inom Smart-tech, mobility, functional foods, Life Sciences och avancerad materialvetenskap: Ekolution, Tetra Pak, Saveggy, Geda, Biotech Apotahem m.fl. MAX IV och ESS stort värde för att utveckla nya produkter inom dessa områden

Faugert & Co, diverse källor.

Tabell 11 TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Utbyggd infrastruktur och bostäder (TA 1, 2)

Indikator	Källor	Summerad bedömning
Färdigställda bostäder*	Utveckling Skåne	2012: 2372 2021: 5874 Antalet nybyggda bostäder i regionen har ökat kraftigt sedan 2015 och att det fortfarande är brist på bostäder i många kommuner.
Kollektivtrafik**	Utveckling Skåne	2012: 300 miljoner resor 2019: 339 miljoner resor
Tillgänglighet	Utveckling Skåne	Mellan 2014 och 2018 ökade antalet arbetstillfällen som kan nås med kollektivtrafik

Faugert & Co, diverse källor. * hyresrätter och bostadsrätter ** Jämförelseåret 2019 valt eftersom det kollektiva resandet minskade dramatiskt under 2020–2021 p.g.a. covid-pandemin

Tabell 12 TITA - Indikatorer för effekter på lång sikt: Förstärkta samhällseffekter av ESS/MAX IV (TI 1, 2)

Indikator	Källor	Summerad bedömning
Förstärkta samhällseffekter av ESS/MAX IV (TI 1, 2)	Vetenskapsrådet (2022), "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020)"	Inga stora effekter på företagens innovationsförmåga Spill över-effekterna på innovationer och konkurrenskraft begränsade. 16 000 arbetstillfällen, de flesta av projektkaraktär Stor regional samhällseffekt Det är omöjligt att veta vad som hade hänt utan den specifika satsningen på ESS. Samhällseffekterna har varit positiva, men måttliga. Effekterna ligger främst på regional nivå; begränsade på nationell nivå.

Faugert & Co, diverse källor

4.2.1 Skåne en av Europas mest innovativa regioner

Flera intervjupersoner beskriver att TITA-projektet gav regionen ett "mind-set" och skapade en gemensam förståelse för regionens potential som en av Europas ledande innovationsregioner.

Regionen har idag ett stort utbud av klusterorganisationer, även om det bör noteras att samtliga av de klusterorganisationer som Region Skåne stöttar bildades före TITA-projektets avslutande. Skåne är, och var redan 2012, en av Europas ledande innovativa regioner. Utifrån detta perspektiv var det långsiktiga effektmålet om att vara en av Europas mest innovativa regioner uppnått.

4.2.2 Företag attraheras till regionen

Som tidigare berörts fanns höga förhoppningar om att redan tidigt, under bygget av anläggningarna, se ett ökat antal nyetableringar i regionen. Det är först nu på lång sikt som en ökning av såväl nyföretagande som sysselsättningsgrad kan konstateras i regionen, och då främst i Malmö/Lund.

Anläggningarna har bidragit till tillväxt och sysselsättning i regionen och etableringen av företag i närområdet av MAX IV och ESS har påbörjats. Som exempel kan nämnas havredryckstillverkaren Oatly som 2021 beslutade att satsa på ett nytt forsknings- och innovationscenter i Science Village. De och andra företag inom bland annat livsmedel, *Life Sciences* och avancerade material kan dra stor nytta av MAX IV och ESS för att utveckla nya produkter.

4.2.3 Utbyggd infrastruktur och bostäder

Efter TITA-projektets avslutande 2012 och fram tills idag har byggandet av nya bostäder ökat, och flera trafikinfrastruktursatsningar har genomförts vilket har underlättat och ökat resande med kollektivtrafik i regionen. En växande befolkning, bostadsbrist, behov av ökad sysselsättning och ett bättre utnyttjande av restid, miljömål, etcetera är viktiga drivkrafter bakom denna utveckling. Region Skåne har haft som prioriterad målsättning Skånepaketet (2013) och i infrastruktur-planen (2014) att underlätta arbetspendling inom Skåne och i hela Öresundsregionen, och mellan 2014 och 2018 ökade antalet arbetstillfällen som kan nås med kollektivtrafik.²⁴ Den senaste regionala utvecklingsstrategin (2020) understryker en regional samsyn på bostadsmarknaden för att bidra till ett bostadsbestånd som gör det möjligt att bo, verka och leva i hela Skåne.²⁵

4.2.4 Förstärkta samhällseffekter av ESS och MAX IV

Svenska företag har varit framgångsrika vad gäller att konkurrera om leveranser till ESS och under åren 2015–2020 gick drygt 8,5 miljarder kronor i order till svenska företag. En dryg tredjedel (35%) av leveranserna från svenska företag kommer från företag i Skåne. I Vetenskapsrådets studie av samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS konstateras att "(...) de regionalekonomiska effekterna av ESS i Skåne med största sannolikhet är mycket betydande."²⁶ Vetenskapsrådet konstaterar att investeringarna dock inte gett så stora effekter på företagets innovationsförmåga, vilket stämmer överens med utvärderingens observationer.

På sikt är det helt avgörande att det finns ett starkt ekosystem kring ESS och MAXIV och att svenska universitet och forskningsinstitut arbetar aktivt inom forskningsområdena som ESS stödjer. Nätverket runt anläggningarna är tänkt att bli nationellt och internationellt så att samhällsnyttan maximeras. Den regionala integreringen av anläggningarna och de regionalekonomiska effekterna kommer troligen att stärkas ytterligare, inte minst tack vare Lunds universitets satsningar på forskningsprogram (t.ex. SwedNess) och lärosätets beslut att flytta ut delar av verksamheten till Science Village.

Hittills har en stor del av verksamheten kring ESS handlat om att bygga upp en fysisk infrastruktur. Som tidigare berört har *spill-over*-effekterna på innovationer och konkurrenskraft varit betydligt mindre än vad TITA-projektet hade hoppats på. Det beror åtminstone delvis på att den största delen av instrument och avancerad utrustning som levererats har skett i form av *in-kind* bidrag från

²⁴ <https://utveckling.skane.se/digitala-rapporter/huga/tillganglighet/> (2002-08-29)

²⁵ Region Skåne, "Det öppna Skåne 2030. Skånes utvecklingsstrategi", 2020

²⁶ Vetenskapsrådet, "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020", 2022, s. 34

forskningsinstitut och konsortium i utlandet. Här återstår arbete, både regionalt och nationellt, för att öka det svenska deltagandet i de mer avancerade delarna av ESS verksamhet.

4.2.5 *Samman tagen bedömning av effekter på lång sikt*

Skåne klassificerades som en mycket stark region för innovation i Europa redan då TITA-projektet avslutades, men tio år senare kan det noteras att positionen stärkts ytterligare.

Tio år efter TITA-projektets avslutande kan vi se att en del av de effekter som projektet ville uppnå redan på kort sikt nu har börjat realiseras. Det gäller inte minst regionens attraktionskraft i form av etableringar, arbetstillfällen, infrastruktur och bostäder. Samtidigt noterar vi att det är angeläget både för staten och för Region Skåne att säkerställa att de positiva effekterna av MAX IV och ESS inte blir "inlåsta" till närområdet kring anläggningarna. Regionalt krävs därför ett fortsatt arbete för att attrahera fler investeringar till Skåne, inte minst inom forskningsintensiva branscher.

4.3 Önskat sluttillstånd

Det enligt effektlogiken önskade sluttillståndet för TITA-projektet är en stärkt innovationsstruktur och tillgänglighet i Sydsverige för att skapa sysselsättning och tillväxt. Det finns indikationer på att det är effekter som nu börjar synas (se avsnitt 4.2), och som kan komma att förstärkas ytterligare när ESS är i drift. TITA-projektet avslutades långt innan ESS tas i full drift (2028), och även om denna utvärdering genomförs ca tio år efter att projektet avslutades så ligger flera av projektets önskade resultat fortfarande i framtiden. Längre tidsperspektiv (fem år eller mer) till effekter i projekt är ofta svåra att hantera för små och medelstora företag (SMF), medan en sådan ledtid kan vara högst naturliga för större företag. Detta pekar mot att det kan vara strategiskt att involvera SMF i verksamheter som TITA-projektet när nyttorna för dem inte ligger allt för långt fram i tiden.

5 Relevans och bärkraftighet

I detta kapitel redovisar vi våra övergripande slutsatser för hur TITA har svarat mot samarbetsparternas behov och prioriteringar. Vi undersöker också i vilken utsträckning resultaten från projektet lever vidare. I kapitlet berör vi utvärderingskriteriet relevans utifrån analysfrågorna listade i Tabell 4. Kapitlet bygger på analys och resultat från tidigare kapitel.

5.1 Relevans

TITA-projektet har haft hög relevans då det bidragit med en struktur för att jobba med komplexa frågor. Flera intervjupersoner beskriver hur TITA-projektet skapade former för dialog, förståelse och lärande med starka samverkans effekter inom regionen till följd. En kommunrepresentant berättar:

För första gången lyfte vi dessa frågor tillsammans. TITA-projektet gav oss en kunskapsbas som skapade förutsättningar för både relevans och hållbara resultat.

Region Skåne har, enligt flera intervjupersoner, varit lyhörda för att förstå och ta in kommunernas behov. Projektet genomfördes med god framförhållning och jobbade proaktivt för att mobilisera och diskutera framtida möjligheter med anläggningarna.

5.2 Bärkraftighet

TITA-projektet och dess delprojekt planerades utifrån att de skulle kunna integrera befintliga organisationer så att arbetet kunde föras vidare. Att säkerställa att framtagna tjänster och plattformar kan upprätthållas efter projekttiden är svårt om inte resurser och en tydlig ansvarsfördelning finns för det fortsatta utvecklingsarbetet. Flera intervjupersoner påpekar att det i praktiken inte funnits någon som burit vidare frågorna efter TITA, vilket har gjort att en del initiativ har tonats ner eller fallit bort. I detta sammanhang lyfts även att mycket av arbetet inom delprojekten har genomförts av externa konsulter, vilket bland annat skapat utmaningar vad gäller att säkerställa att resultaten lever vidare. En stor del av den kunskap och de erfarenheter som genererats i projektet har hamnat hos externa konsulter eller projektanställda delprojektledare som gått vidare till nya uppdrag efter det att TITA-projektet avslutades.

Inom Region Skåne lades projekten ut i olika delar av organisationen och till andra aktörer efter att TITA-projektet avslutats. Detta var, enligt flera intervjupersoner, ett strategiskt misstag då regionen inte längre hade ett ledande mandat i frågorna. En kommunrepresentant beskriver att:

Anläggningarna skapar ett stort värde och intresse men man kan inte förvänta sig att positiva effekter bara ska ske – man måste ha en plan med alla aktörer för att realisera effekterna.

Även representanter för Region Skåne lyfter problematiken kring långsiktigheten. TITA-projektet gav en tydlig effekt att det byggde upp förståelse och kunskap kring forskningsanläggningarna, men gav dem inga långsiktiga resultat. "Det sammanhanget som TITA-skapade var viktigt, men regionens små kommuner har nog inte varit inne i något ESS-projekt efter TITA-projektet", menar en intervjuperson. Flera intervjupersoner menar att bristen på kontinuitet har påverkat verksamheten i kommunerna liksom de långsiktiga effekterna av TITA-projektet. Att kunna engagera och involvera kommunerna i arbetet igen beskrivs som centralt för det framtida utvecklingsarbetet och centralt för att förstärka effekterna av anläggningarna.

6 TITA:s mervärde

I detta kapitel undersöker vi om resultat av TITA-projektet är en följd av insatserna, eller om det är resultat som ändå skulle ha skett. Vi har utifrån en kombination av flera olika datakällor gjort en analys och kvalificerad bedömning av projektets mervärde (även kallat additionalitet). Vi kommer att beskriva resultaten av mervärdet genom att dela upp det i tre beståndsdelar och ge exempel på effekter och förändringar orsakade av programmet.²⁷

6.1 Förändringar på resultatsidan?

Vilka resultat har uppstått på grund av TITA-projektet, eller är det resultat som ändå hade uppstått? Baserat på vår utvärdering kan vi konstatera att de resultat som med störst säkerhet har uppstått som ett direkt resultat av TITA-projektet handlar om:

- Kunskapsuppbyggnad och en förståelse för möjligheterna med MAX IV och ESS
- Mobilisering av aktörer och samverkan
- Stärkt innovationsarbete

TITA-projektet involverade samtliga Skånes kommuner, mobiliserade och satte en regional agenda för ESS. Exempel på resultat som uppstått efter TITA och som till viss del – men också i starkt varierande grad – kan tillskrivas TITA-projektet:

- Investeringar i samband med konstruktionen av ESS och MAX IV
- Stadsutvecklingsprojekt, bostadsbyggande och i förlängningen infrastruktursatsningar
- Vidareutveckling av Science Village
- Big Science Sweden
- Etablering av forsknings- och innovationscentrum i Science Village (t.ex. Oatly)
- Etablering av internationella skolor
- International Citizen Hub i Lund

I intervjuerna med representanter för kommuner i Region Skåne framgår att de flesta kommunerna inte på egen hand hade genomfört insatser. TITA-projektet har för dem varit en direkt förutsättning för att kunna genomföra insatserna.

²⁷ Buisseret, T.J., Cameron, H.M., Georghiou, L. (1995) What difference does it make? Additionality in the public support of R&D in large firms. *International Journal of Technology Management*, 10(415/6), 587-600

Som tidigare berört så var förväntningarna på effekterna av TITA-projektet både generella och höga. Flera intervjupersoner beskriver att TITA-projektets målsättningar i viss mån var orealistiska och att olika målbilder och tidslinjer borde preciserats för olika delar av näringslivet. Möjligen överskattades även kopplingen mellan forskning, resultat av forskning och nytta för näringslivet. I detta ingick en övertro om att anläggningarna skulle vara mer utåtriktade och aktiva i att bygga ekosystem med regionala aktörer. Här lyfter flera regionala intressenter att förväntningarna även var att näringslivet skulle dra direkt nytta av anläggningarna. Dessa förhoppningar var för höga, inte minst på grund av att anläggningarna själva inte aktivt verkat för att åstadkomma en (regional) samordning med näringslivet. Till detta bör läggas att tiden är mycket lång från det att forskningsinfrastrukturer befolkas med forskare, forskningsresultat genereras och effekter för näringslivet uppstår.

För ESS kan en del av de stora samhällsekonomiska effekterna inte förväntas uppstå förrän efter att anläggningen har tagits i full drift (det vill säga tidigast 2028), samtidigt som det förutsätter ett fungerande ekosystem som omfattar företag, universitet, finansieringsorgan, myndigheter och andra aktörer som jobbar tillsammans. Liksom Vetenskapsrådets studie kring de samhällsekonomiska effekterna av svenska investeringar i ESS kan vi konstatera att det behövs fortsatta insatser som förstärker befintliga ekosystem av företag, universitet och andra aktörer för att realisera de potentiella vinster som kan komma i ESS driftsfas.²⁸

Sammanfattningsvis är en viktig slutsats att TITA-projektet var väldigt tidigt ute och att det har löpt lång tid sedan det avslutades, samtidigt som ESS ännu inte är färdigbyggt. Detta är en utmaning både för att sätta realistiska projektmål och för att med tillförsikt utvärdera måluppfyllelse. Mervärdet hade sannolikt varit än större om Region Skåne arbetat mer strategiskt och långsiktigt för att behålla ett ledande förvaltarskap för TITA-frågorna efter att projektet avslutats.

6.2 Ökade investeringar?

Har TITA-projektet lett till att mer resurser verkligen har satsats på något? Som framgår av vår kartläggning av projekt som följt efter TITA (Bilaga A), så har ett stort antal projekt följt efter TITA-projektet. Detta är en indikation på att fortsatta resurser lagts på tillväxt, innovation, tillgänglighet och attraktivitet i regionen.

I utvärderingar av offentligt finansierade projekt är en stark indikator på att mer resurser verkligen har satsats att ökade företagsinvesteringar i FoU sker. Detta eftersom statligt eller europeiskt stöd skall stimulera, inte ersätta, egenfinansiering från företag. Här kan vi konstatera att TITA-projektet

²⁸ Vetenskapsrådet, "Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010–2020, Vetenskapsrådet, 2022

ännu inte förefaller ha lett till den önskade tillväxten och utvecklingen i regionen i form av ökade FoU-investeringarna hos företagen.

6.3 Beteendeförändringar?

Har några bestående förändringar åstadkommit i till exempel struktur eller arbetssätt i regionen? På kort sikt kan det handla om huruvida projekt startas eller inte, men på längre sikt om resultat på mer strategisk nivå, såsom utvecklade samarbeten, nya arbetsprocesser och arbetssätt eller nya kompetenser och inriktningar i det regionala utvecklingsarbetet.

TITA har bidragit till ett regionalt helhetsperspektiv och skapat förutsättningar för att genomföra nya projekt, inte minst genom kunskapsuppbyggnad. Olika exempel på både planerade och oplanerade effekter har getts i kapitel 4. De mest framstående exemplen på projektets beteendemervärde handlar om nya former för kommunikation och diskussion mellan regionala aktörer kring frågor som infrastruktur, markfrågor, marknadsföring, näringslivsutveckling och innovation i samverkan mellan olika aktörer. Den kunskapsuppbyggnad som skedde i TITA-projektet har lett till ett stärkt innovationsarbete, inte minst i form av bidrag till den regionala utvecklingsstrategin (Region Skåne) och Skånes innovationsstrategi för hållbar tillväxt (FIRS).

6.4 Sammantagen bedömning av TITA-projektets mervärde

Flera av delprojekten hade sannolikt genomförts även utan TITA-projektet som sådant. Vi kan dock konstatera att TITA-projektet har gjort skillnad och bidragit med vissa resultat som med största sannolikhet inte skulle ha uppstått utan TITA-projektet. Mervärdena utgörs främst av kunskapsuppbyggnad, mobilisering och ett stärkt innovationsarbete i Region Skåne. Mer konkreta resultat är svårare att bedöma i vilken grad TITA har bidragit till dem och/eller om de hade uppstått ändå till följd av andra insatser och ESS eller MAX IV:s aktiviteter.

Ett stort antal relevanta projekt har genomförts efter 2012 och vår bedömning är att TITA-projektet har bidragit till en stärkt regional mobilisering och projektkapacitet, särskilt inom frågor som tillväxt, innovation, tillgänglighet och attraktivitet.

7 Slutsatser och rekommendationer

I detta avslutande kapitel summerar vi utvärderingens svar på utvärderingsfrågorna samt ger vi vår sammantagna bedömning av TITA-projektet. Vi ger även rekommendationer om fortsatt arbete för att ytterligare nå effekterna av TITA-arbetet för Region Skåne och parter i Skåne.

7.1 Besvarade och analyserade utvärderingsfrågor

Vi börjar med att kort besvara de sex frågor som Region Skåne önskat få besvarade av denna utvärdering.

7.1.1 *Vilka projektmål/resultat har uppnåtts?*

Majoriteten av prestationsmålen för TITA:s delprojekt uppnåtts. På kort sikt skapade TITA-projektet samarbeten, en gemensam kunskapsbas och attraktiva miljöer för att locka kompetens.

På lite längre sikt (två till åtta år efter projektavslut) har den skånska innovationskraften stärkts, främst i anläggningarnas närområde (Malmö/Lund). Utvärderingen identifierar också flera exempel på utvecklad samverkan mellan aktörer och en integration av anläggningarna. den sistnämnda effekten är dock främst lokal snarare än regional.

På lång sikt (minst åtta år efter TITA-projektet avslutats) kan vi konstatera att Skånes position som ledande innovationsregion i Europa har stärkts. Företag etablerar sig idag i närområdet kring ESS och MAX IV, och ny trafikinfrastruktur och bostäder har byggts. Samhällseffekterna av anläggningarna har stärkts och det finns goda förutsättningar för att attrahera fler investeringar till Region Skåne samt att skapa fler arbetstillfällen och tillväxt.

7.1.2 *Har projektet gett oväntade resultat/effekter?*

Ett av de viktigaste resultaten av utvärderingen är insikten att det tar tid att realisera TITA-projektets effekter och att det därför krävs långsiktiga planer som inkluderar alla regionala aktörer. Intervjupersonerna pekar på vikten av att regionen tar ett långsiktigt ansvar för att mobilisera och koordinera aktörer – inte minst på landsbygden – och göra dem till en fortsatt del av regionens innovationskraft.

7.1.3 *På vilka sätt kommer resultaten att leva vidare?*

Mycket talar för att en del av stora effekterna av anläggningarna fortfarande ligger i framtiden, men idag inom ett betydligt kortare tidsperspektiv än när TITA-projektet genomfördes. Därför är det viktigt att vidmakthålla den kunskapsuppbyggnad och samarbetsvilja som TITA-projektet skapade. För detta krävs en stark organisation och ett långsiktigt arbete.

7.1.4 *På vilka sätt har projektets samarbetsparter och andra aktörer tagit till sig projektets resultat?*

Då TITA-projektet avslutades och avrapporterades, så försvann en stor del av den organisation och tillhörighet som byggts upp inom projektet. Samtidigt är det uppenbart att mycket har hänt sedan TITA-projektet och nya aktörer och aktiviteter bär vidare tillhörigheten. Detta sker inte minst i kommunerna och näringslivet, genom Region Skånes fortsatta arbete inom smarta specialiseringsområden, samverkansinitiativ (t.ex. FIRS) och ett fortsatt attraktivitetsarbete (t.ex. Science Village Scandinavia AB).

För att kunna realisera de långsiktiga effekter fullt ut, i stora projekt som TITA, krävs att projektet redan på planeringsstadiet fastställer planer för hur bärkraftighet och långsiktighet skall säkerställas efter projektslut.

7.1.5 *Eventuella fynd kring vilka frågor som inte behandlades i TITA som har utvecklats till viktiga frågor idag?*

Miljö- och klimatfrågor var inte uttalade i TITA-projektet, men utgör idag en central del av regionens utvecklingsarbete.²⁹ Skånes tillväxt ska vara miljömässigt och socialt hållbar och inom regionens specialiseringsområden, och klimat, miljö och energi hör till de forskningsområden som har störst bäring på Skånes innovationsstrategi.³⁰

7.2 Sammantagen bedömning

TITA-projektet var av hög relevans då det utgjorde en struktur för att jobba med komplexa frågor i regionen. Det skapade former för dialog, förståelse och lärande som gav starka regionala samverkans effekter. TITA-projektet har gjort skillnad och har bidragit med vissa resultat som med största sannolikhet inte skulle ha uppstått utan projektet. Mervärdena handlar främst om kunskapsuppbyggnad, mobilisering och ett stärkt innovationsarbete i Skåne.

På kort sikt hade TITA-projektet, vid sitt avslut 2012, främst skapat en kunskapsbas om ESS och MAX IV och genererat en stärkt samverkan i regionen. Däremot levde inte TITA på kort sikt upp till förväntningarna som fanns gällande investeringar, nyetableringar och ökade affärer för företag i Skåne. I ett längre perspektiv, åtta till tio år efter TITA-projektets avslutades har stärkta samarbeten och en stärkt innovationskraft i form av en ökad förståelse för innovation, forskning och utveckling och dess betydelse för näringsliv och samhälle kommit till stånd. Utvärderingen noterar framför allt en ökad innovationskraft i anläggningarnas närområde (Malmö/Lund). På ännu längre sikt noteras

²⁹ Region Skåne, "Det öppna Skåne 2030. Skånes utvecklingsstrategi", 2020

³⁰ FIRS, "Skånes innovationsstrategi för hållbar tillväxt", 2020

att attraktionskraft i form av etableringar, arbetstillfällen, trafikinfrastruktur och bostäder har börjat realiseras, inte minst i Lund. Dessa och andra nyttor som nu börjat realiseras behöver stödjas genom ett fortsatt arbetet för attrahera fler investeringar till *hela* Skåne.

7.3 Rekommendationer för fortsatt arbete

Avslutningsvis lämnar utvärderingen följande rekommendationer för fortsatt arbete för att ytterligare nå effekterna av TITA-projektet, en stärkt innovationsstruktur och tillgänglighet i Sydsverige för att skapa sysselsättning och tillväxt.

TITA-projektet var tidigt ute och skapade ett helhetsgrepp kring ESS och MAX IV genom att mobilisera aktörer i regionen. TITA-projektet genomfördes möjligen med något för höga förväntningar på tämligen snabba regionala resultat och effekter. Så här tio år efter att projektet avslutades är det naturligtvis svårt att utvärdera dess effekter då dessa påverkats av andra omvärldsfaktorer som till exempel konjunkturen eller corona-pandemin.

Flera aktörer menar att det helhetsgrepp som fanns i TITA-projektet saknas i regionen idag. Detta i ett läge när MAX IV är i full drift och verksamheten på ESS kommer att börja leverera forskning inom bara ett par år. Med så mycket som händer, och som kommer att hända, i anslutning till anläggningarna är en relevant fråga om "ett nytt TITA-projekt" behövs idag för att ytterligare förstärka effekterna av TITA-arbetet? I korthet är svaret att det behövs ett helhetsgrepp och nya kraftsamlingar, men att projektformatet troligen inte är bäst lämpat för det fortsatta utvecklingsarbetet. För det fortsatta utvecklingsarbetet ger vi följande rekommendationer:

- **Att Region Skåne gör en kraftsamling** för att förvalta den regionala kunskapsuppbyggnad och samarbetsvilja som etablerades i TITA-projektet. Utvärderingen ger tydliga indikationer på att TITA-projektet hade kunnat förvaltats bättre efter avslut. Även om många samarbeten och nätverk lever kvar uppfattas det saknas en organisation som bibehållit ett samlat grepp och som verkat långsiktigt för att åstadkomma en regional genomslagskraft efter projektets avslutande. Region Skåne är den aktör som genom att vara en etablerad och stark plattform kan förvalta den kunskapsuppbyggnad och samarbetsvilja som etablerades i TITA-projektet. I dialog och samverkan mellan kommuner, näringsliv, myndigheter och andra organisationer kan Region Skåne därför aktivt jobba för att realisera effekterna av ESS och MAX IV i *hela* regionen.
- **Att Region Skåne drar nytta av att det nu är rätt tidpunkt** att återigen engagera och koordinera aktörer i regionen, inte minst små- och medelstora företag ute i kommunerna. Regionen bör ta en ledande roll i att fortsätta visa upp nyttan av anläggningarna och knyta samman kommuner och näringsliv i Skåne. Region Skåne kan med stöd av plattformar (som till exempel FIRS) fortsätta att förbättra förutsättningarna för forskning och innovation i Skåne i samspel med offentlig sektor, akademi och näringsliv.

- **Att Region Skåne säkerställer långsiktighet i arbetet** genom att fokusera på frågor som regionen äger kopplade till den forskning som bedrivs (och kommer att bedrivas) på anläggningarna. Skånes specialiseringsområden och befintliga kluster i näringslivet i Skåne bör stå i centrum för aktiviteter för att skapa mervärden av ESS och MAX IV för företag i form av innovation, kunskap, tillväxt och ökade regionala investeringar. Utvärderingsresultaten pekar med tydlighet på att regionen behöver ta fram en plan för hur resultat och erfarenheter ska tas till vara, hur samverkan kan stimuleras framgent och hur det fortlöpande arbetet ska följas upp, utvärderas och synliggöras för kommuner, näringsliv och andra intressenter i regionen.

Bilaga A Projekt i projektkarta med olika projektägare

Årtal	Initiativ	Finansiärer
2010–2012	TITA projekt	EU: ERUF
2015–2018	ESS & MAX IV: Cross Border Science and Society	EU: Interreg ÖKS
2019–2022	HALOS: Hanseatic League of Science interconnecting infrastructures for life science research and innovation	EU: Interreg ÖKS
2015–2023	Spatial Research Excellence by ESS (SREss) SREss 3	EU: ERUF Nationell
2015–2021	BrightnESS ¹⁶	EU: Horizon 2020
2016–2022	CatePro ¹⁷	EU: ERUF Skåne-Blekinge
2016–2019	Baltic Tram ¹	EU: Interreg Östersjöprogrammet
2016	SINE Konsortium	EU: Horizon 2020
2016–2021	Material Business Center ²⁰ 1 och 2	EU: ERUF Skåne-Blekinge
2016	Utvecklingslaboratorier runt ESS och MAX IV	EU: ERUF Skåne-Blekinge
2017–2018	LINXS steg 1 - Attraktion av världens främsta forskare till Science Village Scandinavia och Regionen	EU: ERUF Skåne-Blekinge
2015–2020	The Bridge	Region Skåne m fl
2014–2015	Launch Nordic	Region Skåne m fl
2013-	Vanguard Initiative	EU
2016–2020	S34 growth	EU: Interreg Europe
2017–2019	InnoInfraShare	EU: Interreg Europe
2015–2023	Instegsmiljö: Open Lab 1 och 2	EU: ERUF Skåne-Blekinge
2020	Instegsmiljö: NanoTechNow (Kompetenscentrum)	LU, Region Skåne
2020	Samverkan akademi och näringsliv: MAXESS Industry arena (Vinnväxt)	LU, Region Skåne
2013–2020	Innovationsområdet Smarta Material: ProNano, SpiritVentures, svensk regionssamverkan	RISE, Region Skåne

Bilaga B Intervjupersoner

Therese Andersson	Kävlinge kommun
Peter Andersson	Science Village
Eva Dalman	Lunds kommun
Bengt Fellbe	Bjuv Kommun
Kosovar Gashi	Svedala Kommun
Anna Hall	Big Science Sweden
Maria Henningsson Grynge	Region Skåne
Tutti Johansson	ESS/MAX IV-kansliet, Vetenskapsrådet
Pia Kinhult	ESS
Karin Kroon Gyngesson	Region Skåne
Magnus Larsson	Kävlinge kommun
Stefan A Larsson	Hässleholms kommun
Christian Lindfors	Science Village
Heiner Linke	Lunds tekniska högskola
Claes Malmberg	Helsingborgs stad
Stefan Månsson	Malmö stad
Eskil Mårtensson	Region Skåne
Linus Owman	Hörby Kommun
Per Persson	Lunds Kommun
Lars Persson	Simrishamn kommun
Inger Sellers	Region Skåne
Britt Steiner	Lunds Kommun
Max Thulin	Region Skåne
Peter Wollin	Höör Kommun

technopolis
group

www.technopolis-group.com